ספרא — פרשה ג

[א] "בני ישראל" מעריכין, ואין העכו"ם מעריכים. יכול לא יהיו נערכים? תלמוד לומר "איש", דברי ר' מאיר. אמר ר' מאיר, אחר שכתוב אחד מרבה וכתוב אחד ממעט, מפני מה אני אומר נערכים אבל לא מעריכים? מפני שריבה מדת הנערכים ממדת המעריכים, שהרי חרש שוטה וקטן נערכים אבל לא מעריכים.

[ב] ר' יהודה אומר, "בני ישראל" נערכים, ואין העכו"ם נערכים. יכול לא יהיו מעריכים? תלמוד לומר "איש". אמר ר' יהודה, אחר שכתוב אחד מרבה וכתוב אחד ממעט, מפני מה אני אומר מעריכים אבל לא נערכים? מפני שריבה מדת המעריכים ממדת הנערכים, שהרי טומטום ואנדרוגינוס מעריכים אבל לא נערכים.

[ג] אי "בני ישראל", יכול אין לי אלא בני ישראל; מנין לרבות את הגרים ואת העבדים? תלמוד לומר "ואמרת אליהם". "איש" – פרט לקטן. או יכול שאני מוציא את הקטן שיש בו הפלאה? תלמוד לומר "כי יפליא". "כי יפליא נדר" – נאמר כאן "נדר" ונאמר להלן (דברים כג, כב) "נדר"; מה "נדר" האמור כאן – כי יפליא, אף "נדר" האמור להלן – כי יפליא. ומה "נדר" האמור להלן – בל תאחר לשלמו, אף "נדר" האמור כאן – בל תאחר לשלמו.

[ד] "נדר בערכך" – הקיש עירוכין לנדרים; מה נדרים ב'בל תאחר לשלמו', אף עירוכין ב'בל תאחר לשלמו'.

[ה] "בערכך" – להביא ערך הסתום. דבר אחר: "בערכך" – ערך כולו הוא נותן ואינו נותן ערך איבריו.

[ו] או יכול שאני מוציא דבר שהנשמה תלויה בו? תלמוד לומר "נפשות". "נפשות" – ולא המת. אוציא את המת ולא אוציא את הגוסס? תלמוד לומר 'והעמיד..והעריך' – את שיש לו 'העמדה' יש לו 'הערכה', ואת שאין לו 'העמדה' אין לו 'הערכה'.

[ז] דבר אחר: מה תלמוד לומר "נפשות"? שיכול אין לי אלא אחד שהעריך את אחד; אחד שהעריך את מאה מנין? תלמוד לומר "נפשות". [ס"א דבר אחר: מה תלמוד לומר "נפשות"?] שיכול אין לי אלא איש שהעריך את האיש והאשה; אשה שהעריכה את האיש והאשה מנין? תלמוד לומר "נפשות". דבר אחר: מה תלמוד לומר "נפשות"? שיכול, כל שהוא בכלל דמים יהיה בכלל עירוכין; מנוול ומוכה שחין שלא היו בכלל דמים לא יהיו בכלל עירוכין... תלמוד לומר "נפשות".

[ח] "והיה..." מה תלמוד לומר? שיכול, כל שהוא בכלל עירוכין יהיה בכלל דמים; טומטום ואנדרוגינוס ופחות מבן חדש שלא היה בכלל עירוכין לא יהיה בכלל דמים... תלמוד לומר "והיה...".

[ט] 'זכר' – ולא טומטום ואנדרוגינוס. יכול לא יהיו בכלל איש אבל יהיו בכלל אשה? תלמוד לומר "ואם נקבה היא" – זכר ודאי ונקבה ודאית, ולא טומטום ואנדרוגינוס. ומנין ששנת ששים כלמטה הימנו? תלמוד לומר "ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר" – מלמד ששנת ששים כלמטה הימנו.

[י] אין לי אלא שנת ששים; שנת עשרים ושנת חמש מנין? ודין הוא! חִייב שנת ששים וחִייב שנת עשרים ושנת חמש; מה שנת ששים – כלמטה, אף שנת חמש ושנת עשרים – כלמטה הימנה.

[יא] הין! אם עשית שנת ששים כלמטה הימנו להחמיר; נעשה שנת חמש ושנת עשרים כלמטה הימנו להקל?! תלמוד לומר "שנה" "שנה" לגזירה שוה; מה "שנה" האמורה בשנת ששים – כלמטה הימנו, אף "שנה" האמורה בשנת חמש ושנת עשרים – כלמטה הימנו, בין להקל בין להחמיר. ר' אליעזר אומר מנין לחדש אחד ויום אחר החדש הרי הוא כשנת ששים? תלמוד לומר "ומעלה". נאמר כאן "ומעלה" ונאמר להלן (במדבר ג, מ) "ומעלה": מה "ומעלה" האמור להלן – חדש אחד ויום אחר החדש, אף כאן – חדש אחד ויום אחר החדש.

[יב] אין לי אלא לאחר ששים; אחר חמש, אחר עשרים מנין? ודין הוא! חייב אחר ששים וחייב אחר חמש ועשרים: מה אחר ששים – חדש אחד ויום אחד אחר החדש, אף אחר עשרים – חדש אחד ויום אחד אחר חדש.

[יג] "ואם מך הוא מערכך" – אם הוא עני מליתן ערך. "והעמידו לפני הכהן" – להוציא את המת. אוציא את המת ולא אוציא את הגוסס? תלמוד לומר 'והעמיד...והעריך' – את שיש לו 'העמדה' יש לו 'הערכה', ואת שאין לו 'העמדה' אין לו 'הערכה'.

[יד] יכול אפילו אמר "ערך של פלוני עלי" ומת, יהיה פטור? תלמוד לומר "יעריכנו" – אפילו מת. "והעריך אֹתו הכהן" – שלא יתן אלא בזמן הערך. "על פי אשר תשיג יד הנֹדר" – לא יד הנידר; בין איש בין אשה בין קטן. מכאן אמרו: הישג יד בנודר, והשנים בנידר, והערכין בנערך, והערך בזמן הערך. "יעריכנו הכהן" – בנין אב לכל הנערכים שיהיו בכהן.